

Vergaderjaar 1989–1990

19 974

Regels met betrekking tot de aanpassing van een aantal wetten die bepalingen bevatten welke mede betrekking hebben op de bescherming van de bevolking, op de noodwachten of de noodwachter

Nr. 13

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 27 augustus 1990

De vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken¹ voerde schriftelijk overleg met de minister van Binnenlandse Zaken over het aspect van een mogelijk in te voeren rampenbestrijdingsplicht.

De commissie brengt hiervan verslag uit door middel van openbaarmaking van de gewisselde stukken.

De voorzitter van de Commissie,
Hennekam

De griffier van de Commissie,
Van der Windt

¹ Samenstelling:

Leden: Stoffelen (PvdA), Hermans (VVD), Hennekam (CDA), voorzitter, Mateman (CDA), Niessen (PvdA), V. A. M. van der Burg (CDA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Wiebenga (VVD), ondervoorzitter, Van der Heijden (CDA), Franssen (VVD), Willems (Groen Links), De Cloe (PvdA), Kohnstamm (D66), J. T. van den Berg (SGP), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Koetje (CDA), Van Otterloo (PvdA), Jurgens (PvdA), Scheltema-de Nie (D66), Schoots (PvdA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Bijleveld-Schouten (CDA), Hillen (CDA).
Plv. leden: Achttienribbe-Buijs (PvdA), Koning (VVD), Hermes (CDA), Tegelaar-Boonacker (CDA), M. M. van der Burg (PvdA), Eversdijk (CDA), Castricum (PvdA), Korthals (VVD), Krajenbrink (CDA), Korthals Altes (VVD), Lankhorst (Groen Links), Apostolou (PvdA), Ybema (D66), Schutte (GPV), Koffeman (CDA), Frissen (CDA), M. Zijlstra (PvdA), De Visser (PvdA), Versnel-Schmitz (D66), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), Leerling (RPF), De Hoop Scheffer (CDA), G. de Jong (CDA).

Aan de minister van Binnenlandse Zaken

's-Gravenhage, 8 februari 1990

Nadat de schriftelijke voorbereiding met betrekking tot wetsvoorstel 19 974 in formele zin was voltooid met het uitbrengen van de nota naar aanleiding van het eindverslag, op 26 april 1989, bleek binnen de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken nog behoefte te bestaan schriftelijk met het kabinet van gedachten te wisselen over het aspect van een mogelijk in te voeren rampenbestrijdingsplicht.

Namens de commissie doe ik U de vragen en opmerkingen toekomen die, tesamen met Uw antwoorden daarop, zullen worden gedrukt als een verslag van een schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie van Binnenlandse Zaken,
mr. D. B. van der Windt

De leden van de P.v.d.A.-fractie verklaarden dat dit wetsvoorstel voor hen nog een probleem bevat, te weten de relatie tussen de rampenbestrijding in het algemeen en de rampenbestrijdingsplicht in het bijzonder, ook in samenhang met de in te stellen of ingestelde traumateams in dit, ogenschijnlijk technische wetsvoorstel. Bij eerdere gedachtenwisselingen over de organisatie van de rampenbestrijding hadden deze leden onder meer benadrukt dat die organisatie gekenmerkt dient te worden door een goed gecoördineerde en geleide samenwerking tussen alle betrokken diensten (brandweer, politie, Rode Kruis, basisgezondheidsdiensten etc.). Die organisatie moet in staat zijn alle normaal te verwachten rampen te voorkomen of te vermijden. Dat kunnen ook grote rampen zijn die bij de bestrijding ervan de inzet van zeer veel mensen vereist. Het kan en mag niet gebeuren dat die mensen dan feitelijk niet beschikbaar zijn, bij voorbeeld omdat hun werkgever hun verbiedt aan een oproep tot deelnemen aan de bestrijding van een ramp gevolg te geven. Het kan ook zijn dat degenen die wel zouden kunnen komen te ver weg wonen, althans niet snel genoeg op de gewenste plaats kunnen zijn. Om te voorkomen dat de rampenbestrijding geheel of ten dele faalt of tekort schiet, omdat er onvoldoende mensen kunnen worden ingezet voor de bestrijding van de ramp, is er door de lokale bestuurders en de VNG bepleit een vangnetconstructie te maken. Dat kan, zo bepleiten zij, door het scheppen van een rampenbestrijdingsplicht, waarop een beroep kan worden gedaan indien dat nodig blijkt te zijn (vangnet).

Het gaat hier bovenal om rampen die zich in vreedstijd voltrekken en niet over calamiteiten in oorlogstijd. Dan zijn, blijkens de memorie van antwoord en de nota naar aanleiding van het eindverslag mogelijk voldoende maatregelen te treffen. Niettemin blijft ook in die situaties de vraag gerechtvaardigd tot welke resultaten het onderzoek heeft geleid van de minister van Defensie naar de mate waarin het brandweerpersoneel militaire verplichtingen heeft. Dit onderzoek is kennelijk in 1987 begonnen. Op 26 april 1989 spreekt de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken over een overleg dat nog met de minister van Defensie moet plaatsvinden. Tot welke conclusies heeft dit overleg geleid? Is in oorlogstijd een noodwet rampenbestrijding nodig? De P.v.d.A.-fractieleiden benadrukten echter dat het hen bovenal gaat om calamiteiten in vreedstijd, bij voorbeeld een zeer grote ramp met gevolgen voor een groot gebied. Als voorbeelden noemden zij het neerstorten van een vliegtuig op een chemische fabriek of kerncentrale, een ramp in de chemische industrie waarbij ineens duizenden mensen moeten worden geëvacueerd, een ramp op rangeerterreinen in de nabijheid van grote steden of een ramp bij het vervoer van zeer gevaarlijke gifstoffen waarbij onmiddellijke evacuatie van duizenden mensen nodig is. Dan kan het nodig zijn om mensen, die getraind zijn en willen komen, in staat te stellen te komen, door het scheppen van een wettelijke plicht, die bij voorbeeld arbeidsrechtelijke problemen kan voorkomen of oplossen. Een vergelijkbaar probleem bestaat ten aanzien van de zo wenselijke traumateams in vreedstijd. Het moet zijn gegarandeerd dat, indien dat nodig is, de leden van die traumateams beschikbaar zijn en ook onmiddellijk kunnen komen. Voor de P.v.d.A.-fractieleiden is het antwoord en de reactie op de vragen en opmerkingen over de rampenbestrijdingsplicht essentieel. Immers, indien het wenselijk is – hetgeen zij veronderstellen – een rampenbestrijdingsplicht te scheppen, is het niet verantwoord nu zonder meer het begrip noodwacht of noodwachter te schrappen. Zij gingen er van uit dat een beslissing over de eventuele invoering nu (of zeer spoedig) kan worden genomen. In dat geval zou dit wetsvoorstel moeten worden ingetrokken of aangepast. Indien onverhoopt zou vaststaan dat niet binnen overzienbare tijd een knoop kan worden doorgemaakt in de kwestie van de rampenbestrijdingsplicht, zou het wetsvoorstel nu niet kunnen worden afgehandeld. Dan zouden Kamer en

kabinet wel afspraken moeten maken over de wijze en het tijdstip waarop de beslissing wordt genomen over het al dan niet invoeren van deze rampenbestrijdingsplicht, hetgeen zeer goed zal moeten worden beargumenteerd.

Brief van de minister van Binnenlandse Zaken

's-Gravenhage, 22 augustus 1990

Hierbij reageer ik op vragen en opmerkingen van uw commissie die zijn toegezonden bij brief van uw griffier van 8 februari 1990. De reden waarom ik eerst nu reageer is gelegen in het feit dat ik nu concrete mededelingen kan doen over het convenant dat ik met mijn ambtgenoot van Defensie heb gesloten over de vrijstelling van mobilisatieverplichtingen voor brandweerpersoneel.

Uit de vragen en opmerkingen van de leden van de P.v.d.A.-fractie maak ik op dat ten aanzien van de beschikbaarheid van rampbestrijders in geval van een ramp nog twijfels bestaan. De vragen van de leden van deze fractie spitsen zich toe op het vrijwillig personeel van organisaties die bij de bestrijding van een ramp betrokken zijn. Hierbij merk ik het volgende op.

De organisatie voor het bestrijden van rampen bestaat (onder meer) uit de volgende componenten: de gemeentelijke en regionale brandweren, ambulancediensten en centrale posten ambulancevervoer (CPA's), gemeentelijke gezondheidsdiensten (ggd'en; tot voor kort basisgezondheidsdiensten genoemd), het Nederlandse Rode Kruis (NRK) en een klein deel van het tot de Koninklijke Landmacht behorende Korps Mobiele Colonnnes (KMC). In buitengewone omstandigheden kan een beroep worden gedaan op het gehele KMC. De vragen inzake de beschikbaarheid van rampbestrijders betreffen in het bijzonder het vrijwillig personeel van de gemeentelijke brandweren en het Nederlandse Rode Kruis. Het dienstplichtig (KMC) en beroepspersoneel (brandweer, ambulancediensten, CPA, NRK, ggd'en en KMC) is immers op grond van hun aanstelling, arbeidsovereenkomst of inlijving reeds gehouden om deel te nemen aan de rampbestrijding.

De vrijwilligers van de gemeentelijke brandweren, die hun normale beroep bij een werkgever uitoefenen, hebben ten aanzien van de vervulling van de brandweertaken met hun werkgevers veelal een regeling getroffen waarin zij de mogelijkheid hebben in geval van een calamiteit van welke aard of orde dan ook hun normale werkzaamheden te onderbreken. Deze regeling wordt zowel in de arbeidsovereenkomst als stilzwijgend, berustend op heersende gevoelens van burgerschapszin, getroffen. De werkgever van de betrokken vrijwillige brandweerman of -vrouw stelt het nut van de brandweer boven het tijdelijk verlies van arbeidskracht.

Dit systeem voldoet in de praktijk van de dagelijkse hulpverlening goed en niet valt in te zien dat het bij een ramp anders zou zijn.

Naar aanleiding van de opmerking dat rampbestrijders wel eens niet snel genoeg op de gewenste plaats zouden kunnen zijn, zij er op gewezen dat bij de personele samenstelling van een brandweerkorps er waar nodig rekening mee wordt gehouden dat overdag een aantal vrijwilligers buiten de gemeente werkzaam is.

Daarnaast kent de brandweerorganisatie een uitgewerkt en tot over de provinciegrenzen heen reikend systeem van bijstandsverlening, dat er in voorziet dat snel grote aantallen rampbestrijders ter plaatse kunnen zijn. Ik herinner u eraan dat ook in het voorstel van de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen (21 023) een dergelijk systeem van bijstandsverlening door geneeskundige eenheden van elders is opgenomen. Ook kan in voorkomend geval in vreedetijd bijstand worden verleend door militairen van een paraat krijgsmachtonderdeel of van een snel te mobiliseren deel van het Korps Mobiele Colonnnes. Bijstand door Belgische en

Westduitse eenheden op de voet van de met België en West-Duitsland gesloten bijstandsovereenkomsten behoort eveneens tot de mogelijkheden. Tenslotte kan worden gerekend op spontane hulp vanuit de bevolking.

Traumateams zijn teams die bestaan uit een chirurg, een anesthesist en twee verpleegkundigen, die kunnen worden ingezet bij specifieke ongevalsituaties. Het betreft dus beroepskrachten. De op vrijwillige basis deelnemende ziekenhuizen hebben zich verplicht om op 24-uurs-basis een dergelijk team van vier personen beschikbaar te houden (in vredestijd). Deze teams zijn dus in vredestijd beschikbaar.

Om in oorlogstijd lacunes in de personele bezetting van de rampenbestrijdingsorganisatie ten gevolge van eventuele militaire verplichtingen van civiele rampbestrijders te voorkomen, is een tweetal convenanten gesloten. In de eerste plaats wijs ik op het convenant dat de toenmalige bewindslieden van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en van Defensie en het bestuur van het Nederlandse Rode Kruis in 1988 hebben gesloten met betrekking tot de beschikbaarheid van artsen die een verbintenis met het Nederlandse Rode Kruis zijn aangegaan om werkzaamheden in het kader van de rampenbestrijdingsorganisatie te verrichten. Onder meer is afgesproken dat het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur voor artsen die een mobilisatieverplichting hebben, een mobilisatievrijstelling bij Defensie aanvraagt, dit met het oog op hun inzet in de rampenbestrijdingsorganisatie danwel in de ziekenhuisorganisatie in buitengewone omstandigheden (waarmee tevens een effectieve rampbestrijding is gediend). Het ministerie van Defensie bepaalt dan of die artsen inderdaad vrijstelling kunnen krijgen. De inmiddels opgedane ervaringen zijn gunstig.

Met betrekking tot het brandweerpersoneel kan ik mededelen dat het onderzoek naar de mate waarin dat personeel militaire verplichtingen heeft, inmiddels is afgerond. Overleg met het ministerie van Defensie heeft ertoe geleid dat de minister van Defensie en ik een convenant hebben gesloten. In dit convenant komen wij overeen dat aan diegene die ten minste het diploma brandwacht bezit en een vaste aanstelling (als beroeps- of vrijwillig brandweerman) bij een overheidsbrandweer heeft, mobilisatievrijstelling zal worden verleend. Alleen in enkele omschreven gevallen waarin de belangen van Defensie zich tegen het verlenen van vrijstelling verzetten, kan worden bepaald dat geen vrijstelling wordt verleend.

Tenslotte wijs ik erop dat indien – gedurende vredes- of oorlogstijd – in een ernstige of langdurige rampsituatie ondanks al het beschikbare personeel en alle mogelijkheden van bijstandsverlening er niettemin een tekort aan menskracht is of dreigt, de burgemeester kan besluiten met toepassing van artikel 219 van de gemeentewet (artikel 174 van het ontwerp van de nieuwe Gemeentewet) bepaalde burgers, bij voorbeeld zij die een specifieke deskundigheid bezitten, te verplichten om werkzaamheden te verrichten. Bovendien biedt in geval van oorlog en daarmee verband houdende buitengewone omstandigheden de Noodwet Arbeidsvoorziening mogelijkheden. In die omstandigheden rust op de meeste inwoners de zogenaamde burgerdienstplicht. Een burgerdienstplichtige kan worden verplicht tot arbeid in loondienst bij een aangewezen werkgever; deze kan ook een overheidsorganisatie zijn. De normale arbeidsverhouding wordt dan geschorst.

Het bovenstaande leidt mij tot de conclusie dat invoering van een rampbestrijdingsplicht niet nodig is gezien het totaal beschikbare potentieel, de afspraken die met de minister van Defensie zijn gemaakt en de mogelijkheden die de overheid als ultimum remedium heeft om mensen te verplichten bepaalde werkzaamheden te verrichten.

**Ik dring thans bij uw Kamer erop aan om de behandeling van
wetsvoorstel 19 974 af te ronden.**

**De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. I. Dales**